

L'autonomia del centre i els drets de l'alumnat

L'autonomia del centre és un dels principis organitzatius del sistema educatiu que estableix la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació (LEC). L'autonomia del centre es reconeix en els àmbits pedagògic, organitzatiu i de gestió de recursos humans i materials, i es concep com un instrument per flexibilitzar el sistema educatiu, de manera que els centres puguin adequar la seva acció educativa per atendre la diversitat, promoguin la inclusió dels alumnes i s'adaptin millor a l'entorn socioeconòmic (preàmbul de la LEC).

El Decret 102/2010, de 3 d'agost, d'autonomia dels centres educatius, regula l'exercici d'aquesta autonomia i, segons disposa el mateix preàmbul, estableix que sigui en l'àmbit del centre on se situï la presa de decisions, dins un procés d'enfortiment institucional de cada centre educatiu.

El Decret d'autonomia dels centres també reconeix, però, com una de les seves finalitats aconseguir que l'exercici de l'autonomia sigui compatible amb el funcionament del sistema i que concordi amb el conjunt de principis que el regeixen. En aquest sentit, s'han rebut queixes en què es qüestiona, de manera directa o indirecta, quins són els límits de l'autonomia de centre i com s'articula amb els drets dels alumnes, les famílies o els altres principis del sistema.

L'autonomia del centre ha de concordar amb els principis del sistema educatiu

Així, hi ha hagut queixes que feien referència a l'establiment de l'horari escolar en diversos centres, amb què les famílies estaven en desacord perquè consideraven que no s'havia tingut en compte el seu parer.

El Síndic ha recordat al Departament d'Ensenyament que aquesta autonomia s'orienta a assegurar l'equitat i l'excel·lència de l'activitat educativa (art. 90.3 de la LEC), i s'ha d'exercir en el marc dels drets i les llibertats que recullen les lleis. D'aquesta manera, l'exercici de l'autonomia del centre ha de concordar amb els principis del

sistema educatiu i amb la resta del marc jurídic dins el qual s'exerceix, i també en els documents que suposen la plasmació d'aquesta autonomia, el projecte educatiu i la carta de compromís educatiu.

En relació amb la carta de compromís educatiu, el Síndic ha rebut una queixa en què es plantejava si el contingut de la carta de compromís educatiu que proposa un centre que presta el Servei d'Educació de Catalunya podia vulnerar els drets de les famílies, en concret els referits a les garanties de gratuïtat de l'article 50 de la LEC, la qual cosa és rellevant perquè, pel que sembla, el mateix model de compromís ha estat proposat en la carta de compromís educatiu d'altres centres.

La carta de compromís educatiu no pot vulnerar la garantia de gratuïtat dels ensenyaments obligatoris

Cal recordar que la carta de compromís educatiu és el document previst per la LEC en què s'han d'expressar els objectius necessaris per assolir un entorn de convivència i respecte pel desenvolupament de les activitats educatives. Amb aquest document, es busca potenciar la participació de les famílies, la seva vinculació amb el centre i el seu compromís amb el procés educatiu, i la mateixa LEC preveu que "les famílies s'han d'avenir a compartir els principis que inspiren la carta".

El Decret d'autonomia dels centres estableix que els compromisos que cada família i el centre s'avenen a adquirir s'han de referir a uns continguts mínims (seguiment de l'evolució de l'alumnat, acceptació dels principis educatius del centre, respecte a les conviccions ideològiques i morals de la família en el marc dels principis i valors educatius establerts en les lleis, adopció de mesures correctores en matèria de convivència, i comunicació entre el centre i la família), i preveu l'existència d'uns continguts comuns elaborats pel centre en el marc de les orientacions del Departament d'Ensenyament i la possibilitat d'incloure-hi compromisos específics addicionals "que ambdues parts convinguin en el marc del projecte educatiu".

En alguns casos, s'ha donat la circumstància d'incloure-hi el compromís de les famílies de contribuir al manteniment econòmic de l'escola en tot allò que no està cobert pel concert educatiu que el centre té subscrit amb l'Administració educativa.

El Síndic ha recordat al Departament d'Ensenyament que els continguts d'aquests compromisos específics s'han d'establir en el marc del que estableix la LEC i respectant els drets i les llibertats de les famílies recollits en les lleis (art. 20.2 de la LEC). També ho preveu així el Decret d'autonomia dels centres, que estableix: "Els compromisos expressats en cada carta s'entenen en el marc del respecte als drets i les llibertats de les famílies recollits a les lleis i pressuposen el respecte de la família al caràcter propi del centre" (art. 7.3).

Així, les famílies tenen el deure de respectar el projecte educatiu i el caràcter propi del centre. Tanmateix, aquest caràcter propi ha de respectar, al seu torn, els drets dels alumnes i les famílies reconeguts en la Constitució i les lleis (art. 115.3 de la Llei orgànica 2/2006, d'educació -LOE-).

D'acord amb això, el Síndic ha suggerit al Departament d'Ensenyament que adopti les mesures necessàries perquè se suprimeixi el compromís esmentat específic de les famílies, ja que contravé el principi de gratuïtat dels ensenyaments obligatoris i la prohibició d'imposar l'obligació de fer aportacions que preveu l'article 50 de la LEC, de la qual resulten excloses les activitats extraescolars, les complementàries i els serveis escolars, que tenen caràcter voluntari, segons preveu l'article 88 de la LOE.

El Síndic també ha recordat al Departament d'Ensenyament que l'autonomia dels centres s'orienta a assegurar l'equitat i l'excel·lència educativa, i que la inclusió de compromisos que afecten la garantia de gratuïtat dels ensenyaments obligatoris és contrària a aquest objectiu d'equitat.

En aquest sentit, la LEC estableix que "els inspectors d'educació han d'adequar llur actuació al règim d'autonomia dels centres, però sens perjudici de les actuacions de caràcter general que els corresponen" (art. 179.2 de la LEC), entre les quals hi ha la de vetllar pel respecte i el compliment de les normes reguladores del sistema educatiu i l'aplicació dels principis que s'hi recullen.

Queixa 07018/2011

El Síndic ha rebut una queixa referida, entre altres qüestions, al contingut d'un dels compromisos addicionals per a les famílies inclòs dins la carta de compromís educatiu d'un centre concertat, que estableix que es comprometen a contribuir al manteniment econòmic de l'escola en tot allò que no estigui cobert pel concert educatiu que l'escola té subscrit amb l'Administració educativa.

Atès que la carta de compromís educatiu ha d'ajustar el contingut als drets i les llibertats de les famílies recollits en les lleis, el Síndic ha suggerit al Departament d'Ensenyament que doni les instruccions oportunes al centre perquè suprimeixi la referència al compromís de les famílies esmentat al paràgraf anterior.

[Pàgines extretes de l'Informe anual 2011. Per accedir-hi, cliqueu aquí.](#)